

Diàleg

AVUI+

 JOAN BOSCH I ROURA, president
 JOAN VALL I CLARA, vicepresident executiu
 EMILI GISPERT, director general de continguts
 ANNA MARIA RIBAS, directora general de gestió
 JORDI GRAU, subdirector general de continguts
 XEVI ESTEVA, director de publicitat

**EL FILM DE VILLARONGA RESUMEIX
L'ESTAT DE GRÀCIA ACTUAL DEL
CINEMA CATALÀ**

Antoni Dalmau

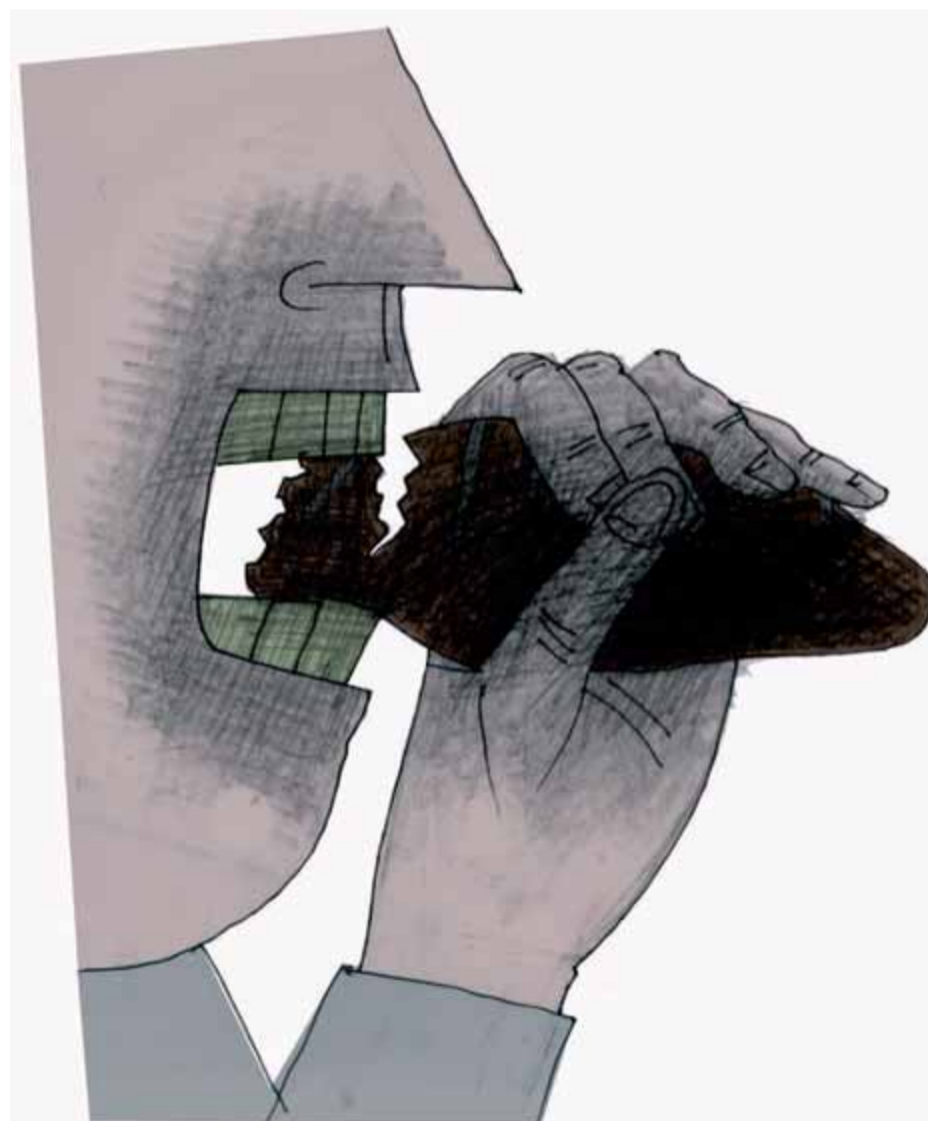

Escriptor

El temps del pa negre

Sembla que hi ha acord a constatar una revifalla interessant en el cinema català. Se'n multipliquen els títols de qualitat, i la presència de films en festivals de tota mena és objecte, cada cop més, de múltiples reconeixements. També sembla haver-hi acord a veure en l'amplitud creixent del fenomen els fruits de molts anys de dedicació personal, de formació efectiva, d'ajuda pública i privada. Potser sí, doncs, que ens n'acabarem sortint. Més enllà, però, dels flaixos optimistes i d'un cúmul de bones sensacions, hi ha una cosa realment intransferible que acaba sent el termòmetre definitiu de l'estat d'aquesta indústria: és l'emoció de l'espectador anònim que, instal·lat al sofà del menjador o en qualsevol cinema, és seduït finalment per la capacitat artística dels nostres creadors.

PROBABLEMENT, 'PA NEGRE', la pel·lícula d'Agustí Villaronga basada en diversos textos d'Emili Teixidor, resumeix a la perfecció aquest estat de gràcia, ja que reuneix una colla d'elements que sintetitzen un model que mereix assolir l'èxit que els espectadors ja li atribueixen. Per començar, té una de les seves virtuts en allò que alguns han considerat un defecte: la reconstrucció d'un altre episodi dramàtic situat en el temps de la nostra postguerra. Sembla que alguns, potser sobretot fora de Catalunya, se senten definitivament fatigats d'una temàtica i d'una època que, per molt que hagin estat visitats pel cinema, no han esgotat ni de bon tros tots els seus vessants possibles. Una vegada més, allò que compta finalment és la qualitat del producte, la capacitat de convicció, la mirada nova sobre una realitat històrica que, tot i ser tan recent encara, les noves generacions desconeixen completament. Els joves espectadors, per exemple, no es poden ni tan sols imaginar com es vivia a pagès o a la fàbrica en el temps de vida dels seus avis, quina va arribar a ser la misèria moral que va planar en un país famolenc destrossat pels odis i les revenges d'una guerra fratricida. Com ja feia l'esplèndida novel·la de Teixidor, el film de Villaronga ens retorna aquest clima amb un dring d'autenticitat que ens sacseja i ens commou. Algú pot creure que només se'ns hi explica la gestació del monstre en què pot acabar convertint-se un noi criat enmig de mentides i silencis paorosos, però darrere la peripecia d'aquella família desgraciada del món rural del cor de Catalunya hi ha un retrat esborronador dels instints més abjectes que poden aflorar

GUILLEM CIFRÉ

“Probablement, ‘Pa negre’, la pel·lícula d'Agustí Villaronga basada en diversos textos d'Emili Teixidor, resumeix a la perfecció aquest estat de gràcia, ja que reuneix una colla d'elements que sintetitzen un model que mereix assolir l'èxit que els espectadors ja li atribueixen”

en qualsevol societat que es vegi sotmesa a proves tan extremes.

D'AIXÒ SOL, NO SE'N FA UNA BONA pel·lícula, és clar. Hi calen altres ingredients, que en el film que comentem arrodoneixen l'èxit final del producte. Per començar, una tria excel·lent dels actors, amb moltes cares noves acompanyades per

alguns noms ben escollits en els papers secundaris i amb la felicitat troballa d'una colla de nois i noies ben dirigits que, en la seva naturalitat, contrasten amb els resultats més aviat fallits de moltes sèries de televisió. Tot té un gust autèntic, en aquesta pel·lícula: els interiors –tan lluny del cartó pedra d'altres vegades–, el paisatge, el vestuari –que tan sovint

sembla acabat d'estrenar en els films d'època–, les reaccions primàries dels protagonistes, la prepotència dels rics i els poderosos, la penúria de la vida quotidiana d'una gent alimentada essencialment per un pa negre “que no té ànima ni virtut”, com la mateixa època que els ha tocat de viure.

UN CAPÍTOL A PART MEREIX LA LLENGUA que es parla en aquesta pel·lícula, que per cert transita en la versió original per moltes sales de cinema del nostre país on els films doblats al català no arriben mai. Suposo que en la fidel translació a la pantalla de la parla que trobem en els textos d'Emili Teixidor hi deuen haver tingut molt a veure la voluntat i les indicacions concretes del novel·lista mateix: a *Pa negre*, la gent s'expressa d'acord amb la llengua del temps i el territori on viuen, cosa que fa poc trobàvem a faltar clamorosament –i així vam denunciar-ho en aquestes pàgines– en la d'altra banda magnífica versió televisiva de *Les veus del Pamano*. Aquest cop, accents i girs s'ajusten gairebé sempre al marc natural de la plana de Vic, on els pertoca d'expressar-se, incloent-hi els barbarismes i els trets més genuïns d'una llengua que, potser amb la consegüent sorpresa de molts espectadors, encara és més viva del que es pensen, sense folklorisme ni artifici.

ENS QUEDEN COSES PER DIR I PER REPETIR sobre les localitzacions i els actors, però l'article se'ns acaba. Potser podríem resumir-les en la reconstrucció de la fàbrica i l'arribada silenciosa de les dones a la feina, de matinada i amb la son i el cansament als ulls i amb els llums de carbur que els parpellegen a les mans. O en els racons obscurs de la casa de pagès, poblada de fantasmes i d'ocells que ens encomanen l'angúnia dels protagonistes. O en l'escena final, amb la duresa del rostre del noi uniformat dels escolapis d'Igualada i la tristesa pregona, insondable, d'una mare que ja no oblidarem, gràcies a la veritat d'una actriu tan excel·lent com Nora Navas. I perquè no se'ns digui que tot són lloances, potser només retrauríem que, en algun moment, la precipitació massa sintètica amb què se'ns explica algun episodi en el guió cinematogràfic, ens impedeix de fer-nos càrrec de tot allò que la cadència i la longitud de la novel·la original ens havien permès d'entendre amb tots els seus detalls. Res de greu, però, que ens privi d'haver copsat fins al final la realitat sincera, tangible, del temps miserable del pa negre.